

Regeringens proposition

2001/02:61

Individuella program i gymnasieskolan för ungdomar med svåra rörelsehinder

Prop.
2001/02:61

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 22 november 2001

Göran Persson

Ingegerd Wärnersson
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att individuella program skall få anordnas vid den utbildning i gymnasieskolan som är speciellt anpassad för ungdomar med svåra rörelsehinder (Rh-anpassad utbildning).

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Nuvarande ordning	6
5	Bakgrund och principiella utgångspunkter	7
6	Riksrekryterande gymnasieutbildning för ungdomar med svåra rörelsehinder	9
6.1	Individuella program	9
6.2	Behörighetskrav	10
7	Ikraftträdande	10
8	Ekonomiska konsekvenser.....	10
9	Författningskommentarer.....	12
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 november 2001	13
	Rättsdatablad	14

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 27 och 28 §§ skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap

27 §²

I denna lag avses med svårt rörelsehindrad den

1. vars rörelsehinder ensamt eller i kombination med annat funktionshinder medför att han eller hon *inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan, och*

2. som för att kunna genomföra gymnasiala studier behöver tillgång till en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning, och

3. har behov av habilitering och i vissa fall har behov av boende i elevhem och omvårdnad i boendet.

I denna lag avses med svårt rörelsehindrad den vars rörelsehinder ensamt eller i kombination med annat funktionshinder medför att han eller hon

1. för att kunna *följa ett program i gymnasieskolan* behöver tillgång till en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning, och

2. har behov av habilitering och i vissa fall har behov av boende i elevhem och omvårdnad i boendet.

28 §³

Ungdomar som är svårt rörelsehindrade har rätt att få utbildning *på ett nationellt program eller på ett specialutformat program* på en sådan gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning som avses i 7 § om de

1. har slutfört sista årskursen i grundskolan eller motsvarande,
2. kan påbörja utbildningen senast under första halvåret det kalenderår då de fyller 21 år, och

3. uppfyller de övriga behörighetsvillkor som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskrivit för utbildningen.

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

² Senaste lydelse 1999:886.

³ Senaste lydelse 1999:886.

Bestämmelsen i första stycket 1 gäller inte utbildning på ett individuellt program. För rätt till sådan utbildning krävs att grundskoleutbildningen eller motsvarande har avslutats. Prop. 2001/02:61

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2002 och tillämpas första gången vid intagningen till läsåret 2002/03.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen bemyndigade den 23 november 1995 det statsråd som då hade till uppgift att föredra ärenden om det offentliga skolväsendet och fristående skolor att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda hur ansvaret för utbildning och omvårdnad i anslutning till utbildning av funktionshindrade elever skall fördelas mellan stat, kommun och landsting samt vem som skulle finansiera verksamheten (dir. 1995:134). Kommittén antog namnet FUNKIS.

FUNKIS lämnade i november 1996 delbetänkandet Gymnasieutbildning för vissa ungdomar med funktionshinder (SOU 1996:167). En sammanfattning av betänkandet, som remissbehandlats, finns i bilaga 1 i propositionen (prop. 1998/99:105) Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd. En sammanställning av remissinstanserna och remissyttrandena finns i bilaga 2, samma proposition.

FUNKIS överlämnade i maj 1998 huvudbetänkandet FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av betänkandet finns i bilaga 3 i nämnda proposition. En sammanställning av remissinstanserna och remissyttrandena finns i bilaga 4, samma proposition.

4 Nuvarande ordning

Enligt 5 kap. 27 § skollagen (1985:1100) anses den elev svårt rörelsehindrad vars rörelsehinder ensamt eller i kombination med annat funktionshinder medför att han eller hon inte kan följa ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan. Han eller hon skall vidare, för att anses vara svårt rörelsehindrad, ha behov av en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning för att kunna genomföra gymnasiala studier samt ha behov av habilitering och i vissa fall även behov av boende i elevhem och omvårdnad i boendet.

Ungdomar som är svårt rörelsehindrade har i dag rätt att få utbildning på ett nationellt eller ett specialutformat program på en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning om de har slutfört sista årskursen i grundskolan eller motsvarande och kan påbörja utbildningen senast under första halvåret det kalenderår de fyller 21 år. Därutöver gäller att de även i övrigt skall uppfylla de behörighetsvillkor som regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer föreskrivit för utbildningen (5 kap. 28 § skollagen). Regeringen har i 10 kap. 2 a § gymnasieförordningen (1992:394) meddelat föreskrifter om sådana behörighetskrav. Dessa föreskrifter, som tillämpades första gången vid intagning till läsåret 2001/02, innebär att en sökande till nationella och specialutformade program på Rh-anpassad gymnasieutbildning, liksom sökande till nationella och specialutformade program i övrig gymnasieutbildning, för att vara behörig skall ha godkända betyg från grundskolan i svenska alternativt svenska som andraspråk, engelska och matematik eller på

annat sätt förvärvat likvärdiga kunskaper. Om det finns särskilda skäl skall – enligt samma paragraf – en sökande till Rh-anpassad gymnasieutbildning som saknar betyg i de behörighetsgivande ämnena ändå anses uppfylla behörighetsvillkoren, om han eller hon bedöms i huvudsak kunna tillgodogöra sig utbildningen (10 kap. 2 a § gymnasieförordningen).

Enligt 10 kap. 6 § gymnasieförordningen finns vissa möjligheter att vid den Rh-anpassade utbildningen specialinrikta kursplaner för en elev som på grund av sitt funktionshinder har stora svårigheter att tillgodogöra sig en viss del av utbildningen.

5 Bakgrund och principiella utgångspunkter

Bakgrund

I betänkandet FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66) föreslog FUNKIS-kommittén att de riksrekryterande gymnasieskolorna med en Rh-anpassad utbildning skulle öppnas för alla typer av program. En förutsättning för att införa även individuella program var att intagningen till nationella och specialutformade program vid den Rh-anpassade utbildningen skulle följa samma regler som för övriga gymnasieskolan, dvs. att det skulle krävas godkänt i svenska, engelska och matematik för att antas till utbildningen. En annan utgångspunkt var att möjligheten att specialinrikta kursplanerna vid den Rh-anpassade utbildningen skulle tas bort. Flertalet remissinstanser var positiva till förslaget att erbjuda samtliga former av program vid de riksrekryterande gymnasieskolorna, liksom att behörighetsreglerna skulle gälla för de nationella respektive specialutformade programmen. Unga rörelsehindrade betonade dock att det inte fick bli så att utbildningen endast erbjöd individuella program eller att de individuella programmen blev dominerande. Förbundet menade att de individuella programmen, liksom i annan gymnasieutbildning, skulle vara förberedande för de nationella programmen.

I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) föreslog regeringen att förutom nationella program även specialutformade program skulle få anordnas vid Rh-anpassad utbildning. Dessutom föreslog regeringen att vissa behörighetsvillkor skulle börja tillämpas första gången vid intagning till läsåret 2001/02. Regeringen var däremot inte beredd att då öppna en möjlighet för den Rh-anpassade gymnasieutbildningen att ta emot elever på ett individuellt program. Regeringen menade att huvudregeln var att nödvändiga anpassningar av elevens undervisningssituation skulle ske lokalt. Här ger det individuella programmet kommunerna ett viktigt redskap för att uppfylla kravet på att erbjuda ungdomar utanför de nationella programmen en gymnasieutbildning. Utbildningen på ett individuellt program skall följa en plan, som skall fastställas av styrelsen för utbildningen. En sådan plan kan innehålla kurser i ämnen enligt grundskolans läroplan, lokalt fastställda kurser och praktik men även

nationellt fastställda kurser inom nationella program. Vidare anförde regeringen att om den Rh-anpassade utbildningen gavs möjlighet att anordna individuella program fanns det risk för att det ursprungliga syftet med Rh-anpassad utbildning förfelades.

Regeringen ansåg det vidare vara viktigt att slå vakt om kvalitet och likvärdighet i gymnasieutbildningen. De motiv som låg bakom införandet av kunskapsrelaterade behörighetsvillkor för att vara behörig sökande till nationella eller specialutformade program hade samma aktualitet för den Rh-anpassade gymnasieutbildningen. Regeringen konstaterade dock att en majoritet av de elever som fanns vid den Rh-anpassade utbildningen hade varit utestängda om behörighetskraven hade gällt. Ett införande av behörighetskrav borde därför kombineras med dispensmöjligheter för att inte stänga ute sådana elever som bedömdes ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen trots att de saknade godkänt betyg i ett eller flera av de behörighetsgivande ämnena.

Utbildningsutskottet ställde sig bakom regeringens förslag i propositionen och riksdagen beslutade i enlighet med förslaget.

Principiella utgångspunkter

Regeringen står fast vid de principiella utgångspunkter som redovisades i propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd. Ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och landsting bör så långt möjligt gälla också för elever med funktionshinder. Det innebär en ansvarsfördelning där kommunerna ansvarar för att alla barn och ungdomar erbjuds utbildning, landstingen svarar för hälso- och sjukvård och staten svarar för tillsyn, uppföljning, utvärdering och vissa utvecklingsinsatser samt har ansvar för lärarutbildning och bidrar till viss kompetensutveckling. De undantag som görs från denna grundläggande ansvarsfördelning bör vara tydliga och väl motiverade.

Kommunerna har med andra ord som huvudregel ansvar för utbildning även för rörelsehindrade elever inom ramen för såväl nationella, specialutformade som individuella program. Därtill kommer de skärpta bestämmelser som infördes 1999 respektive 2001 beträffande elever i behov av särskilt stöd och kravet på åtgärdsprogram om det framkommer att en elev behöver särskilda stödåtgärder (8 kap. 1 och 1 a §§ gymnasieförordningen).

6.1 Individuella program

Regeringens förslag: Individuella program skall få anordnas vid Rh-anpassad gymnasieutbildning.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen står fast vid de principiella utgångspunkter som redovisades i propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105). Efter det att propositionen lagts och riksdagen beslutat i enlighet med denna har de nya behörighetsvillkoren och möjligheterna att göra undantag från dem prövats första gången inför intagningen till läsåret 2001/02 av såväl den särskilda intagningsnämnden, Rh-nämnden, som Skolväsendets överklagandenämnd. Det har därvid visat sig att tolv elever som sannolikt skulle ha tagits in till Rh-anpassad utbildning om de särskilda behörighetsreglerna inte gällt fått avslag på sina ansökningar trots de möjligheter till undantag som finns. Resultatet är att de elever som på grund av rörelsehinder kanske haft störst behov av en Rh-anpassad utbildning har blivit utan plats. Även om inte de nya behörighetsvillkoren prövats mer än vid en intagning är regeringen av den uppfattningen att det är tydligt att bestämmelserna behöver ändras.

Den Rh-anpassade gymnasieutbildningen vänder sig till den lilla grupp svårt rörelsehindrade elever som har så stora behov av samordnade resurser och personal med speciell kompetens att eleverna endast med stora svårigheter kan få sin utbildning i hemkommunen eller inom hemkommunens samverkansområde.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att elever bör få rätt att läsa även individuella program inom den Rh-anpassade gymnasieutbildningen. Förslaget innebär att 5 kap. 28 § skollagen (1985:1100) behöver ändras så att det där föreskrivs att ungdomar med svåra rörelsehinder skall ha rätt att få utbildning inte bara på nationella och specialutformade program utan också på individuella program på en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning.

De tidigare behörighetsvillkoren, bl.a. att eleven skall ha slutfört sista årskursen i grundskolan, skall alltså gälla beträffande utbildning på nationellt och specialutformat program. När det gäller individuella program bör det, i likhet med gymnasieskolan i övrigt, för rätt till sådan utbildning krävas att den sökande har avslutat grundskoleutbildningen eller motsvarande, dvs. den sökande behöver inte ha slutfört sista årskursen i grundskolan eller motsvarande.

Som en konsekvens av vad regeringen nu föreslår bör det i 5 kap. 27 § skollagen föreskrivas att med svårt rörelsehindrad avses den vars rörelsehinder ensamt eller i kombination med annat funktionshinder medför att han eller hon för att kunna följa ett program i gymnasieskolan behöver tillgång till en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning. Det

nu gällande kravet på behov av habilitering och i vissa fall behov av boende i elevhem och omvårdnad i boendet skall fortsatt gälla. Prop. 2001/02:61

I samband med de ovan föreslagna förändringarna avser regeringen att se över det uppdrag Statens skolverk fått att under tre år fr.o.m. läsåret 2002/2001 följa och analysera utvecklingen av den Rh-anpassade utbildningen.

6.2 Behörighetskrav

Regeringens bedömning: Den möjlighet som nu finns att i särskilda fall göra undantag från behörighetsvillkoren bör tas bort.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 10 kap. 2 a § andra stycket gymnasieförordningen (1992:394) gäller följande för sökande till nationella och specialutformade program vid den Rh-anpassade utbildningen. Om det finns särskilda skäl skall en sökande som saknar betyg i de behörighetsgivande ämnena ändå anses uppfylla behörighetsvillkoren om han eller hon bedöms i huvudsak kunna tillgodogöra sig utbildningen. Eftersom alla elever som tillhör personkretsen, och som i övrigt uppfyller behörighetsvillkoren i 5 kap. 28 § skollagen, hädanefter har möjlighet att intas på den Rh-anpassade utbildningen fyller denna undantagsregel inte längre någon funktion. Regeringen bedömer därför att den kan tas bort.

7 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Ändringarna i skollagen skall träda i kraft den 1 maj 2002 och tillämpas första gången vid intagning till läsåret 2002/03.

Skälen för regeringens förslag: I 5 kap. 28 § skollagen har regeringen föreslagit att individuella program skall få anordnas vid Rh-anpassad gymnasieutbildning. Det är angeläget att de nya bestämmelserna kan börja tillämpas redan vid intagningen till läsåret 2002/03 så att de elever som inte kom in vid årets intagning kan tas in nästa läsår. Ikraftträdandet bör därför ligga så tidigt som möjligt på våren så att Rh-nämnden kan utgå från de nya bestämmelserna vid nästa intagning.

8 Ekonomiska konsekvenser

I enlighet med riksdagens beslut om proposition Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105, bet. 1999/2000:UbU4, rskr. 1999/2000:14) delas från och med den 1 juli 2001 kostnaderna för dessa elevers skolgång, boende och omvårdnad i boendet samt habilitering mellan stat, kommuner och landsting.

Hemkommunen har ett ansvar att erbjuda alla ungdomar gymnasieutbildning. Beträffande elever som följer Rh-anpassad

utbildning skall hemkommunen, enligt 5 kap. 31 a § skollagen, betala ersättning för kostnader för boende och omvårdnad i boendet. Hemlandstinget, i förekommande fall hemkommunen, skall betala ersättning för kostnader för habilitering. Ersättningarna skall, enligt samma bestämmelse, betalas till den huvudman som enligt avtal med staten svarar för verksamheten.

Enligt 10 kap. 9 § gymnasieförordningen skall hemkommunen betala interkommunal ersättning för Rh-elever till den kommun som tagit in en elev som inte är hemmahörande i kommunen. Hemkommunen skall vidare, enligt förordningen (SKOLFS 1992:44) om extra ersättning för vissa handikappade elever vid studier i gymnasieskola, utöver den ordinarie interkommunala ersättningen, betala en extra ersättning för bl.a. svårt rörelsehindrade elever.

Eleverna har rätt till vissa bidrag enligt förordningen (1995:667) för kost, logi och annan service samt resor.

Avgifter för insatser för omvårdnad i boendet och habilitering som tillhandahålls av staten, kommun eller landsting får inte tas ut från elever vid anpassad Rh-utbildning (5 kap. 31 § skollagen).

Förslaget beräknas inte få några ekonomiska konsekvenser i förhållande till vad som gällde före införandet av de nya behörighetsvillkoren. Kostnaderna för staten, landstingen och kommunerna styrs dock av elevgruppens storlek.

Förslaget beräknas inte heller ha några konsekvenser för studiestöden.

9 Författningskommentarer

Förslaget till lag om ändring i skollagen

5 kap.

27 §

Ändringen, som är en följd av förslaget till ändring av 5 kap. 28 §, har behandlats i avsnitt 6.1.

28 §

Ändringen innebär att det införs en möjlighet för svårt rörelsehindrade elever att få utbildning på ett individuellt program vid en gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning.

Det nya *andra stycket* innebär att behörighetsvillkoren för elever på det individuella programmet på Rh-gymnasier överensstämmer med de villkor som gäller för intagning till det individuella programmet på gymnasieskolan i övrigt (jfr 5 kap. 1 och 13 §§ skollagen).

Förslaget har behandlats i avsnitt 6.1.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 november 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: Ingegerd Wärnersson

Regeringen beslutar proposition Individuella program i gymnasieskolan för ungdomar med svåra rörelsehinder

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upp- häver eller upprepar ett normgivnings- bemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG- regler
Lag om ändring i skollagen (1985:1100)	5 kap. 27 och 28 §§	